

Aan de slag voor Utrecht

Voor een duurzame, gezonde, groene en
ondernemende provincie

Coalitieakkoord 2023-2027

Inhoud

1. Introductie.....	3
2. Integrale aanpak van de grote opgaven.....	5
3. Toekomstbestendige natuur en landbouw	7
4. Wonen en werken.....	11
5. Water, bodem en klimaatadaptatie.....	14
6. Duurzame energie.....	16
7. Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar.....	18
8. Stad en land gezond.....	21
9. Levend landschap, erfgoed en cultuur.....	23
10. Overkoepelende thema's	25
11. Open en transparant besturen met een sterke organisatie.....	27
12. Financiën.....	30
13. Voorgenomen portefeuillevdeling.....	33

1. Introductie

Utrecht is een provincie om trots op te zijn. Bescheiden qua oppervlakte, maar groots in durf en ambitie. Een provincie met een rijke historie, met een grote verscheidenheid aan culturen en een dynamische afwisseling tussen stad en platteland. Een provincie waar huidige én toekomstige generaties gelukkig kunnen leven.

De provincie Utrecht is het kloppend hart van Nederland en heeft zich ontwikkeld tot een regio die niet alleen nationaal, maar ook internationaal toonaangevend is. Utrecht onderscheidt zich meer en meer als een duurzame, gezonde, groene en ondernemende provincie. Daar gaan wij de komende vier jaar verder aan bouwen, met durf en ambitie en altijd met oog voor de menselijke maat. Gelukkig staat de provincie er niet alleen voor. We werken samen met mede-overheden, instellingen en bedrijven. En vooral samen met alle mensen die wonen en werken in onze provincie, in de steden en de dorpen.

We leven in een tijd van grote, ingewikkelde uitdagingen. Niet alleen op het gebied van klimaat, wonen, natuur, maar ook rondom werken, mobiliteit en gezondheid. Het oplossen van deze uitdagingen vraagt om een verantwoordelijk, sterk, betrouwbaar en herkenbaar bestuur. Een bestuur dat naast de inwoners staat, oog heeft voor ieders belang en luistert naar de zorgen die er leven. Een bestuur dat, na zorgvuldige weging van alle belangen, knopen door durft te hakken. De komende vier jaar zullen wij richting geven, keuzes maken en perspectief bieden. We bouwen daarbij voort op wat onze voorgangers in gang hebben gezet.

Dit coalitieakkoord markeert het begin van een nieuw hoofdstuk voor de provincie. Met een duidelijke visie voor ogen werken we aan een duurzame toekomst, een gezonde leefomgeving, rijke en robuuste natuur en een ondernemende geest. Het is onze missie om ervoor te zorgen dat iedere inwoner zich betrokken voelt en volwaardig kan deelnemen aan het maatschappelijk leven. Waar iedereen vrij en zichzelf kan zijn. Waar respect is voor elkaar en waar geluisterd wordt naar elkaar.

Dit coalitieakkoord is gesloten door de vijf fracties. We dragen daarbij het College van Gedeputeerde Staten op om in gesprek met de samenleving en Provinciale Staten deze hoofdlijnen verder uit te werken in een College Uitvoeringsprogramma en een wijzigingsvoorstel voor de begroting voor te bereiden. We zijn trots op onze provincie en blij dat wij, de fracties van GroenLinks, VVD, D66, CDA en PvdA, samen met u kunnen gaan werken aan de uitvoering van onze plannen. Met durf en ambitie aan de slag voor Utrecht!

Namens de fracties,

Huib van Essen (GroenLinks)

Marjolein van Elteren (GroenLinks)

André van Schie (VVD)

Vincent Janssen (VVD)

Marianne de Widt (D66)

Robert Strijk (D66)

Mirjam Sterk (CDA)

Chris Westerlaken (CDA)

Hans Adriani (PvdA)

Rob van Muilekom (PvdA)

2. Integrale aanpak van de grote opgaven

Onze visie op Utrecht

Utrecht is een geliefde provincie met een enorme aantrekkingskracht. Tegelijkertijd hebben we met grote uitdagingen te maken. Bijvoorbeeld op het gebied van klimaat, wonen, natuur en mobiliteit. Wij pakken deze opgaven in samenhang en samenwerking op en zorgen voor slimme, duurzame oplossingen. Zodat het hier ook in de toekomst fijn is om te wonen, te werken en te recreëren.

Als provincie werken we aan grote maatschappelijke opgaven, die elkaar raken en soms ook schuren. De samenhang van de opgaven komt ook goed tot uitdrukking in onze provinciale Omgevingsvisie. De richting die we met de Omgevingsvisie zijn ingeslagen, naar een gezonde en veilige leefomgeving, zetten we voort. Daarom sluiten we voor de onderwerpen van de hoofdstukken van dit coalitieakkoord aan bij de hoofdstukindeling van de Omgevingsvisie.

2.1 De grote opgaven: wat is er aan de hand?

Als provincie liggen onze taken op het gebied van ruimtelijke ordening, water en bodem, natuur, mobiliteit, cultuur en economie. Binnen deze taakvelden komen er urgente en complexe opgaven op ons af. De komende jaren zijn klimaat, de ontwikkelingen in het landelijk gebied, wonen en mobiliteit de grootste uitdagingen.

- Het klimaat verandert. Dat vraagt om aanpassingen van de omgeving, om gedragsverandering en om maatregelen die de omvang en snelheid van de opwarming van de aarde beperken. In het Klimaatakkoord is afgesproken de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Hiervoor is een integrale en versnelde aanpak nodig. Klimaatverandering raakt al onze beleidsthema's en in het bijzonder mobiliteit, de gebouwde omgeving, het veenweidegebied, de landbouw, de energietransitie en de circulaire samenleving. Het oplossen van netcongestie heeft topprioriteit en is nodig om voldoende ruimte te bieden aan wonen en werken.
- Nederland heeft (inter)nationale afspraken gemaakt om natuur-, water- en klimaatdoelstellingen te halen. Centraal staan biodiversiteit herstellen, natuurgebieden verbinden en toekomstbestendige en rendabele landbouw bevorderen, met aandacht voor behoud van leefbaarheid en economische vitaliteit. De uitvoering van deze opgaven vraagt een regisserende rol van de provincie met een gebiedsgerichte aanpak in het landelijk gebied.
- We hebben in onze provincie in 2040 naar verwachting 25% meer inwoners. Ook de samenstelling van huishoudens verandert. Daardoor is er behoefte aan meer en andere woningen. We willen de woningbouw versnellen en zorgen voor voldoende betaalbare woningen. De randvoorwaarden als bereikbaarheid, stikstofreductie, voldoende groen, het uitgangspunt 'water en bodem sturend'¹ en de beschikbaarheid van grondstoffen, en economische ontwikkelingen als inflatie maken het realiseren hiervan ingewikkeld en vragen om een samenhangende aanpak.

---

¹ Voldoende en schoon water en een gezonde bodem zijn bepalend bij de inrichting van de ruimte.

- Door de centrale ligging van Utrecht en de groei van de provincie wordt onze infrastructuur zwaar belast. Een goede bereikbaarheid is een belangrijke voorwaarde voor een gezonde en veilige leefomgeving. Om bereikbaar te blijven, investeren we in vernieuwende en passende mobiliteitsoplossingen om de groeiende mobiliteitsbehoefte te faciliteren. Dat betekent een mobiliteitstransitie naar een gezonde en duurzame manier van vervoer en ander reisgedrag.

Deze bovengenoemde opgaven zijn transities: ze vragen om een structurele verandering en zijn lastig voorspelbaar. Om ze écht aan te pakken zijn nieuwe werkwijzen en structuren nodig, en meer 'leren door te doen'. Dit is spannend, want zo werken we niet vaak. We zullen gaandeweg zien tegen welke problemen we aanlopen en waar oplossingen ontstaan. Het is niet allemaal van te voren in een aanpak te vatten. De uitwerking doen we samen met onze partners en met een gebiedsgerichte insteek.

We proberen de opgaven in samenhang te bezien om zo kansen te pakken. Maar we weten ook dat opgaven kunnen botsen: de beperkt beschikbare ruimte, inzet en geld worden verdeeld over alle opgaven waar we in de provincie Utrecht voor staan. Bovendien beïnvloeden de transities elkaar onderling. We kijken goed naar de rol die we daarbij als provincie pakken.

2.2 De grote opgaven: wat gaan we doen?

- Welke rol we als provincie pakken is afhankelijk van de taken die we hebben, en het ambitieniveau dat Provinciale Staten vaststelt voor een onderwerp. We pakken vooral een rol waar dat past en waar we een taak hebben. De keuzes die we maken en de rol die we pakken kunnen we uitleggen naar anderen.
- Afhankelijk van de opgave pakken we onze rol:
  - Stimuleren; we ondersteunen andere partijen bij hun samenwerking en het uitvoeren van projecten.
  - Participeren; we werken samen met andere partijen aan onze eigen opgaven en opgaven van de andere partijen.
  - Realiseren; we zijn leidend, ondernemend en aansturend. We voeren regie.
  - Reguleren; we stellen regels ten behoeve van het provinciaal belang en de provinciale wettelijke taken.
- Het Rijk vraagt van de provincies in de grote opgaven een (ruimtelijke) regierol, als (gebieds)regisseur. Als middenbestuur zijn wij goed in staat om regie te voeren op de grote ruimtelijke opgaven en deze in samenhang uit te voeren. Samenwerking is daarbij cruciaal.
- Bij de uitwerking van de grote opgaven en van de andere activiteiten in de provincie kijken we waar we zaken integraal kunnen oppakken, waar we zaken slim kunnen samenvoegen en efficiënter kunnen aanpakken. Bij de uitwerking in het College Uitvoeringsprogramma zullen we hier weloverwogen naar kijken.
- De regierol in gebiedsprocessen vraagt van ons dat we ook steeds meer gebiedsgericht gaan werken. De komende jaren zullen we dit verder uitwerken. We zullen starten met een contactgedeputeerde voor de verschillende gebieden, en kijken of we dit verder uit kunnen bouwen naar gebiedsgedeputeerde.

3. Toekomstbestendige natuur en landbouw

Onze visie op Utrecht

We zijn trots op ons landelijk gebied met een grote diversiteit aan natuur en landbouw en waar het prettig wonen is. Maar om het landelijk gebied gezond te houden, moeten we flink aan de slag. Samen met de agrariërs en natuurbeheerders maken we de sector toekomstbestendig en duurzaam, zodat de natuur zich kan herstellen en er op een gezonde manier voedsel geproduceerd kan worden.

3.1 Wat is er aan de hand?

Utrecht is prachtig. De rijke variatie aan mooie natuur en landbouw maakt de provincie aantrekkelijk. Van de Utrechtse Heuvelrug en het Kromme Rijn gebied tot aan de veenweiden; de provincie Utrecht kent ook een grote verscheidenheid aan landschappen en natuur. Maar het gaat niet goed met de natuur, zoals in de Natura 2000-gebieden. De biodiversiteit loopt terug (kwaliteit) en er zijn nog veel extra hectares natuur nodig (kwantiteit). Dit is een taak van de provincie. Daar komt de druk vanuit de ruimte voor het realiseren van andere opgaven, zoals wonen, nog bovenop. We hebben een diverse agrarische sector met onder andere veeteelt, fruitteelt, natuurinclusieve landbouw en veel nevenactiviteiten bij de boerenbedrijven.

Veel van de oplossingen voor de opgaven op het gebied van klimaat en natuur komen samen op het boerenerf. We kijken integraal naar de opgaven. Samen met deze boerenbedrijven willen we de overgang naar een toekomstgerichte agrarische sector maken, die ook bijdraagt aan het behalen van de doelen voor bodem, water, natuur en klimaat. De transitie die nodig is, is een verantwoordelijkheid van de hele voedselketen. Van consument tot producent en alle ketenpartners. Zo zetten we ons in voor een vitaal en (be)leefbaar landelijk gebied.

Over de invulling van de onderwerpen toekomstbestendige landbouw, vitalisering landelijk gebied en realisatie landelijke stikstofdoelen voeren we het open gesprek met Provinciale Staten. Door de maatschappelijke discussie op dit onderwerp, hechten we eraan om vooraf een intensieve samenwerking met de hele Provinciale Staten te organiseren. Op basis van de gesprekken formuleren we met elkaar scenario's. Deze scenario's leggen we voor aan Provinciale Staten voor vaststelling.

Het gaat hierbij in ieder geval specifiek om: Wat voor landbouw op welke plek;
Afwegingskader voor eventuele onteigening;
Het regelen van de stikstofuitgifte.

Het gesprek vindt plaats binnen de kaders: Versnellen natuurherstel;
Wetgeving vanuit Europa en het Rijk;
Een economisch rendabele landbouw.

3.2 Wat gaan we doen?

Landbouw

- We maken een landbouwvisie voor de lange termijn die ook economisch perspectief biedt voor de landbouw, waarin de doelen voor stikstof, klimaat, natuur en water leidend zijn en die voor alle partijen duidelijkheid geeft.
- We stimuleren duurzame kringlooplandbouw en ondersteunen boerenbedrijven, waaronder familiebedrijven, in de overgang naar deze nieuwe manier van werken en nieuwe verdienmodellen. We dagen hen uit om mee te denken over geschikte werkwijzen: kleinschalig, grondgebonden, natuurinclusief, coöperatief en/of regiogericht. We gaan voor een economisch rendabele sector, die haar rol als voedselproducent behoudt en haar rol als beheerder van het landschap versterkt en vernieuwt. Hiervoor gebruiken we de middelen uit het Transitiefonds Landelijk Gebied.
- Er gebeurt al veel goeds in onze provincie, onder andere door biologische en natuurinclusieve boeren. Ook zij krijgen onze steun.
- De doelen uit het Programma Landelijk Gebied vragen een ontwikkeling naar grondgebondenheid in de melkveehouderij en om minder dieren per hectare.
- We blijven werken volgens de gebiedsgerichte aanpak. In gebiedsprocessen voeren we met agrariërs, natuurorganisaties, inwoners, gemeenten, waterschappen en andere betrokkenen het gesprek over de toekomst van het landelijk gebied. In de gebiedsprocessen wordt ook duidelijk welke vorm van landbouw waar toekomst heeft.
- De inzet van plattelandscoaches zetten we voort.
- Onze grondbank gebruiken we om grond in te zetten bij gebiedsprocessen. Daarnaast kunnen we deze provinciale grond tijdelijk (circa 3-5 jaar) gebruiken voor agrariërs die hun bedrijf omvormen naar een duurzaam boerenbedrijf. Om te verduurzamen is er soms een periode meer grond nodig voordat hun bedrijf is omgevormd, of tot zij zelf meer grond hebben aangekocht. Een en ander doen we zoals past binnen het huidige grondbeleid.
- De keuze tot beëindiging of verplaatsing van een boerenbedrijf is aan de agrariër zelf. Het uitgangspunt is en blijft vrijwilligheid. Halverwege de coalitieperiode bekijken we hoe de situatie er in de gebiedsprocessen voor staat. Tot dat moment zetten we geen gedwongen onteigening in. We streven ernaar dat de boer de beste regeling krijgt.
- We moeten de Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG)-doelen provinciebreed halen. Inzet is een door het gebied gedragen plan. Daarbij mag het niet zo zijn dat een enkeling dit plan blokkeert. Halverwege de coalitieperiode kijken we of er gebiedsprocessen zijn waar onteigening onvermijdelijk is om het gebiedsproces verder te brengen. We werken samen met Provinciale Staten een afwegingskader uit waarin wordt aangegeven onder welke omstandigheden dit eventueel aan bod komt. Ieder onteigeningsbesluit wordt door Provinciale Staten genomen.
- We werken aan het verminderen van stikstofuitstoot om natuurherstel te realiseren en vergunningverlening mogelijk te maken. De wetgeving is hiervoor het kader, ook als deze verandert. Belangrijk daarbij is dat we snel aan de slag gaan, we wachten niet af. We maken geen uitzonderingen: alle sectoren (industrie, bouw, vervoer) die stikstof uitstoten, dragen bij aan de reductie ervan.
- We bekijken samen met Provinciale Staten hoe we de stikstofruimte verdelen. Dit verdeelmodel dient alle doelen; natuurontwikkeling, PAS-melders en interimmers², maar ook andere maatschappelijke en economische activiteiten. We blijven ons samen met het Rijk inzetten voor een oplossing voor de legalisatie van PAS-melders en interimmers die geen vergunning hebben. Voor die doelen maken we ook gebruik van de stikstofbank van het Rijk.

---

² Bedrijven of activiteiten waarbij geen vergunningverlening heeft plaatsgevonden op basis van een Passende Beoordeling op grond van de Wet natuurbescherming

- Technische en systeeminnovaties zijn onderdeel van de menukaart. Bij technische innovaties staan we open voor innovaties die bewezen effectief zijn, juridisch houdbaar en die het liefst bijdragen aan meerdere doelen (klimaat-, stikstof-, water- en natuurdoelen).
- In het UPLG hebben we aandacht voor dierenwelzijn en stimuleren we diergezondheid. Daarbij richten we ook op tegengaan van de verspreiding van zoönosen, ook voor de gezondheid van onze inwoners is dat van groot belang.
- We dringen het gebruik van schadelijke gewasbeschermingsmiddelen maximaal terug.
- We werken met langjarige beheercontracten voor natuur- en landschapsbeheer. De financiering hiervoor komt vanuit het Rijk. Het speelveld tussen boeren en natuurorganisaties wordt gelijkgetrokken als het gaat om het uitvoeren van natuurbeheer, waarbij we kijken naar de kostendekkendheid.
- De voedselagenda herijken we, waarna we kijken hoe we deze voortzetten om aandacht te houden voor het belang van korte ketens en van lokaal en duurzaam ondernemerschap.

Natuur

- We versnellen het herstel van de natuur. Met het UPLG zijn er nieuwe mogelijkheden om de doelen voor natuurrealisatie uit het 'Akkoord van Utrecht (2011)' alsnog te halen. Daarvoor ronden we de realisatie van Natuur Netwerk Nederland af en versnellen we de realisatie van de Groene Contour. Zo beschermen we ook de bestaande natuur en vergroten we de kwaliteit en kwantiteit van de natuur en het landschap. Halverwege de coalitieperiode brengen we de voortgang in beeld en kijken we of er inzet van aanvullend instrumentarium nodig is.
- We versnellen de realisatie van de Groene Contour door, waar dat past, meer mogelijkheden te zoeken voor combinaties van extensieve landbouw en natuur. Bijvoorbeeld in de vorm van landschapsgronden (landbouwgronden met extra verplichtingen die zorgen voor zachte overgangen tussen landbouw en natuur, en die bijdragen aan de biodiversiteit).
- We realiseren in de provincie de afgesproken hoeveelheid van 1.500 hectare nieuw bos. Een nieuw provinciaal bomenplan voor 700.000 bomen draagt hier onder andere aan bij.
- De ruimte voor recreatie in het landelijk gebied blijft geborgd. Ook nieuwe natuur is zoveel mogelijk toegankelijk en beleefbaar. Er zijn ook plekken waar dieren en planten rust nodig hebben. We kijken naar zonerings: in sommige gebieden is meer ruimte voor activiteiten, in andere gebieden laten we planten en dieren met rust. Zo komen de waarden van de verschillende gebieden goed tot hun recht.
- Voor een gezond functionerende natuur en om ervoor te zorgen dat dieren tussen de verschillende natuurgebieden kunnen bewegen, is het belangrijk dat afzonderlijke natuurgebieden met elkaar verbonden worden en blijven. Wij zorgen voor robuuste ecologische verbindingen tussen natuurgebieden.
- We bevorderen de biodiversiteit. Natuurinclusief is het uitgangspunt voor alle ruimtelijke ontwikkelingen. Bij onze eigen ruimtelijke plannen geven we het goede voorbeeld. We werken aan de groenblauwe dooradering³.
- We herstellen de natuurlijke habitat voor bedreigde weidevogels. Ook doen we de komende coalitieperiode meer voor de bescherming van de Utrechtse iconsoorten. Dit doen we binnen het daarvoor beschikbare budget.
- We gaan met Provinciale Staten en betrokken organisaties in gesprek over manieren om tot goed faunabeleid te komen. Een beleid dat schade voorkomt, soorten in stand houdt en waarbij ieder zijn rol pakt. Alternatieve methoden (zoals inrichtingsmaatregelen) en preventieve methoden (zoals verjaging) hebben de voorkeur om schade te voorkomen. Alleen als deze methoden schade onvoldoende voorkomen, is populatiebeheer mogelijk. We stimuleren onderzoek naar diervriendelijke alternatieven.

---

³ Het netwerk van de natuurlijke elementen in het agrarische landschap, zoals houtwallen en sloten.

- Invasieve exoten vormen een bedreiging voor de biodiversiteit. De provincie beschermt de Utrechtse flora en fauna onder meer door het bestrijden van invasieve exoten.
- We ondersteunen een goed werkende keten van dierenambulances en wilde dierenopvang in de provincie.
- Gezamenlijk met de VRU bepalen we welke rol we pakken bij natuurbrandpreventie en -bestrijding.

4. Wonen en werken

Onze visie op Utrecht

Steeds meer mensen vinden het fijn wonen, werken en studeren in Utrecht. Maar iedereen kent wel iemand die een betaalbare woning zoekt en deze niet kan vinden. Daarom versnellen we de woningbouw, en zorgen we voor voldoende betaalbare en passende woningen voor onze inwoners. En ook voor de vele bedrijven houden we onze provincie aantrekkelijk; we blijven investeren in groene, gezonde, duurzame en goed bereikbare werkplekken.

4.1 Wat is er aan de hand?

Utrecht is een aantrekkelijke provincie. De ligging en omgeving maken de provincie Utrecht een populaire plek om te wonen en te werken. De komende jaren is de woningbouwopgave dan ook fors, want er is een groot tekort aan (betaalbare) woningen. Met het Rijk zijn afspraken gemaakt over het realiseren van 83.500 woningen in de periode 2022 tot en met 2030. Gezien de huidige ontwikkelingen als beperkte stikstofruimte, ruimte op het elektriciteitsnet, Groen groeit mee en bereikbaarheid is dat een flinke uitdaging. De provincie Utrecht is de meest aantrekkelijke economische regio van Europa. Maar ook hier zijn uitdagingen. Op de arbeidsmarkt zijn tekorten, en bedrijventerreinen moeten verduurzaamd en gerevitaliseerd worden om aantrekkelijk te blijven als werklocatie.

Bij het nastreven van vitale steden en dorpen is niet alleen aandacht voor wonen en werken, maar ook voor voldoende groen, natuur, recreatie, water, voorzieningen en de bereikbaarheid ervan. We kijken dus niet alleen naar de 'economische kant', maar ook naar de brede welvaart van de provincie. Zo wordt de samenhang tussen wonen, werken en ontspannen bewaakt en behoudt de provincie Utrecht haar aantrekkingskracht. De randvoorwaarden hiervoor staan beschreven in de andere hoofdstukken.

4.2 Wat gaan we doen?

Wonen

- We werken samen met gemeenten aan duurzame, betaalbare en passende woningen voor al onze inwoners. We realiseren de Woondeals. Dat betekent dat 83.500 woningen gerealiseerd worden in negen jaar. Hiermee lossen we het tekort aan woningen op. We houden vast aan de ambitie van 10.000 woningen per jaar.
- Samen met gemeenten, woningbouwcorporaties en het Rijk versnellen we de woningbouw. We stellen hiervoor een fonds (Fonds Versnelling Woningbouw) en uitvoeringskracht beschikbaar.
- Vanuit de Woondeals komt er een regionale versnellingsafspraken met deelnemers van overheden, corporaties en bouwpartijen om de knelpunten in de woningbouw breed te bespreken en op te lossen.
- We benutten binnenstedelijke locaties en staan waar nodig en mogelijk extra uitleglocaties toe. We volgen hierbij de basisprincipes voor verstedelijking uit de provinciale Omgevingsvisie.
- We bekijken of onze regels nog passen bij de doelstelling. We blijven toetsen of de Omgevingsverordening goed aansluit bij de ruimte die de Omgevingsvisie beoogt. We kijken zelf en samen met gemeenten naar waar meer flexibiliteit mogelijk is.

- We kijken of er meer flexibiliteit mogelijk is in de toepassing van de mobiliteitsanalyse.
- We behouden de bestaande regeling om eenmalig 50 extra woningen te bouwen per kern ten behoeve van het behouden van vitaliteit en ondersteunen hierbij, als dat nodig is.
- Bij de actualisering van de Omgevingsvisie brengen we ook het langetermijnperspectief in beeld, waarin de effecten van klimaatverandering worden meegenomen.
- We willen dat minimaal 30% van de nieuwe woningen sociale huur is, en in totaal minimaal tweederde van de nieuwe woningen betaalbaar is. Samen met gemeenten zoeken we mogelijkheden om het aandeel sociale woningen en woningen in het middensegment te verhogen. We verkennen hierbij de mogelijkheid van een vereveningsfonds.
- Samen met gemeenten kijken we hoe we de bestaande woningvoorraad beter kunnen benutten. Bijvoorbeeld door de bouw van extra woonlagen bovenop bestaande woningen, het stimuleren van andere (samen)woonvormen en het bevorderen van doorstroming. Dat laatste doen we door gemeenten onder andere te helpen met het opstellen van woonzorgvisies zodat er voldoende seniorenwoningen gebouwd worden - inclusief woningen waarbij wonen en zorg gecombineerd worden.
- We bouwen in de provincie passend bij de veranderende vraag. Dat betekent meer woningen voor kleinere huishoudens, voor ouderen, studenten en jongeren, voor mensen die zorg nodig hebben en voor arbeidsmigranten en statushouders. We gaan ons inzetten om op regionaal niveau de huisvesting van kwetsbare doelgroepen die extra aandacht vragen samen met de gemeenten beter te organiseren. Wij voeren hierop de regie - in lijn met de aangekondigde Wet versterking regie op de volkshuisvesting. En we blijven met de gemeenten in gesprek over de lokale behoeften.
- We maken tempo bij het realiseren van voldoende ruimte voor flexwoningen.
- We bevorderen en ondersteunen de transformatie van leegstaande gebouwen zoals kantoren en winkels naar woningen.
- We actualiseren ons beleid voor leegstaande agrarische bebouwing waarbij we zoeken naar meer ruimte voor woningen en naar meer ruimte voor sociale en economische functies. Dit levert een bijdrage aan het voorkomen van ondermijning en bevordert de vitaliteit.
- Vluchtelingen blijven welkom in onze provincie. We versterken het Kansmakersteam om tijdig voldoende opvanglocaties te realiseren.
- We gaan verder met het convenant Duurzame Woningbouw en komen zelf de afspraken na. We werken aan het aanscherpen van ambities en streven naar vastlegging daarvan in landelijke afspraken om de duurzame woningbouw invulling te geven.
- We hebben oog voor de vitaliteit en het benodigde voorzieningenniveau van de kleinere kernen. Daarvoor maken we een Actieprogramma Vitale Kernen waarmee we onder andere Dorpendeals mogelijk maken. Zo stimuleren we plannen die de sociale verbinding van wijk of dorp versterken.

Rijnenburg en A12-zone

- De ontwikkeling van Rijnenburg en de A12-zone zijn van belang voor het realiseren van de provinciale klimaat- en woningbouwambities. Samen met de betrokken gemeenten werken we de plannen voor woningbouw zo snel mogelijk uit.
- We kiezen in Rijnenburg voor het ontwikkelen van een combinatie van permanente energieopwekking en woningbouw conform scenario 'Klein Rijnenburg' (20.000 tot 25.000 woningen). We dragen bij aan de versnelling van de komst van het energielandschap en onderzoeken of en hoe de bouw van woningen al voor 2035 kan beginnen, in samenhang met de ontwikkeling van de A12-zone.
- Voorwaarde voor een goede ontwikkeling van Rijnenburg is de bereikbaarheid. Er moet een goede aansluiting zijn op de energie-infrastructuur, het fiets- en wegennet en een hoogwaardig openbaar vervoer lijn. Het doortrekken van de Merwedelijn of Papendorplijn is daarvoor een randvoorwaarde. Voor de middelen en risico's daarbij trekken we samen op met betrokken gemeenten en het Rijk.
- Het uitgangspunt 'water en bodem sturend' is ook bij de A12-zone en Rijnenburg van belang. We geven hier invulling aan bij de ontwikkeling van de gebieden.

Economie

- We maken nieuw economisch beleid waarin economische, ecologische en sociale aspecten met elkaar in balans zijn en waarbij er ruimte is voor die activiteiten die Utrecht kenmerken.
- We bieden vestigingsmogelijkheden voor bedrijven, bij voorkeur in de gezondheids- en duurzaamheidssector. Regionale (MKB) bedrijven en familiebedrijven krijgen de ruimte om binnen de regio door te groeien of zich te verplaatsen als dat nodig is.
- We werken aan het werklandschap van de toekomst: groene, gezonde en goed bereikbare bedrijventerreinen waar het fijn werken is. De werklandschappen dragen bij aan het opwekken van energie, de biodiversiteit en klimaatbestendigheid.
- We zorgen voor voldoende aanbod van werklocaties. Het intensiveren, herstructureren en verduurzamen van bedrijventerreinen blijft prioriteit. In 2025 evalueren we de behaalde intensivering van bedrijventerreinen en, indien nodig, herijken we onze ambitie. We gaan ook ons kantorenbeleid evalueren en, indien nodig, herijken.
- We onderzoeken of we de investeringsmogelijkheden van de Ontwikkelmaatschappij Utrecht (OMU) kunnen verruimen.
- We bevorderen functiecombinaties en zien geen ruimte voor grote datacentra en grote distributiecentra.
- Wij ondersteunen innovatieve bedrijven, startups en oplossingen die bijdragen aan een gezonde leefomgeving, gezonde samenleving en gezonde mensen en stimuleren de vestiging van deze bedrijven in onze regio.
- We versterken samenwerking op innovatie, digitalisering en kennisontwikkeling. De Economic Board Utrecht, Economic Board FoodValley en de Regionale Ontwikkel Maatschappij Utrecht (ROM) bouwen verder aan de innovatiekracht door inzet van de fondsen voor innovatieve startups door te zetten.
- We maken budget vrij voor Kennismakelaars Midden- en Kleinbedrijf. Met dit budget stellen we capaciteit beschikbaar om te zorgen dat inzichten en innovaties ook de ondernemers bereiken die niet de directe doelgroep van de ROM en Economic Boards zijn, maar hier wel baat bij hebben.
- We kijken in de gebiedsprocessen van het Utrechts Programma Landelijk Gebied (UPLG) hoe we bedrijvigheid kunnen creëren in vrijkomende agrarische bebouwing, waardoor we werkgelegenheid nabij de mensen realiseren. Dit zonder afbreuk te doen aan een goede ruimtelijke kwaliteit.
- Samen met partners uit het bedrijfsleven, de onderzoeks- en onderwijswereld positioneren wij ons onder de noemer 'Utrecht, Heart of Health' in binnen- en buitenland. Hiermee leveren we als regio Utrecht een substantiële bijdrage aan een gezonde samenleving.
- We zijn trots op de grote spelers als FoodValley, Earth Valley, Utrecht Science Park, en de Media- en serious gaming-industrie. We denken mee in ontwikkelingen naar de toekomst om hun potentieel te benutten.

Arbeidsmarkt en onderwijs

- We brengen overheid, onderwijs- en kennisinstellingen, gezondheidsorganisaties en het bedrijfsleven samen om het onderwijs beter te laten aansluiten op de arbeidsmarkt. We bouwen daarmee verder aan de Utrecht Talent Alliantie. In de Human Capital Agenda, die de basis vormt voor de Utrecht Talent Alliantie, is het MBO als prioritaire doelgroep benoemd. Door aanscherping van de Human Capital Agenda sluiten we vraag en aanbod op de arbeidsmarkt nog beter op elkaar aan.
- Voor het vestigingsklimaat en het behoud van internationaal talent zijn internationale scholen in onze provincie van belang. Daarom zetten we ons in voor goede en toegankelijke internationale scholen.

5. Water, bodem en klimaatadaptatie

Onze visie op Utrecht

We willen zorgen dat er voldoende en schoon water beschikbaar is. Voldoende drinkwater voor inwoners, geen natte voeten als het regent, voldoende water om de bodem niet te laten dalen en water vasthouden om verdroging tegen te gaan. De ondergrond wordt steeds drukker. We willen dat de bodem ook voor komende generaties op orde blijft.

5.1 Wat is er aan de hand?

Klimaatverandering is één van de grootste uitdagingen van onze tijd. Het weer verandert door meer broeikasgassen in de atmosfeer. Mede hierdoor staat het water- en bodemsysteem onder druk. Hitte, droogte en wateroverlast komen steeds vaker voor. Daar moeten we mee leren omgaan, en kijken hoe we dit kunnen voorkomen. Met een goed bodem- en watersysteem kunnen we goed en veilig wonen, werken en recreëren in de provincie Utrecht.

Mensen, dieren en planten kunnen niet zonder voldoende schoon en gezond water. Er speelt een groot aantal uitdagingen op het gebied van water: de afgelopen jaren waren er periodes van grote droogte en er is steeds vaker wateroverlast door hevige buien. We hebben de afvoer van water zo geoptimaliseerd dat er nu vaak te weinig water is en dat hierdoor leefgebieden van planten en dieren zijn aangetast. De verwachting is dat er binnen 10 tot 15 jaar een drinkwatertekort van 10% is.

Om de kwalitatieve en kwantitatieve waterdoelstellingen te behalen is op Europees niveau de Kaderrichtlijn Water vastgesteld. In 2027 moet het water schoon genoeg zijn en moeten de doelen uit de Kaderrichtlijn behaald zijn.

In veenweidengebieden daalt de bodem met twee tot tien millimeter per jaar. Dit heeft gevolgen voor de bedrijfsvoering van agrariërs, het maakt het waterbeheer complexer en er komen broeikasgassen bij vrij, die leiden tot verdere opwarming van de aarde. In het stedelijk gebied leidt het samendrukken van de bodem als gevolg van gewichtstoename door aanleg van wegen en gebouwen tot schade aan bestaande infrastructuur en gebouwen.

5.2 Wat gaan we doen?

Klimaatadaptatie

- Met bewoners, gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties werken we aan een klimaatadaptieve provincie Utrecht. Met hen voeren we maatregelen tegen wateroverlast, overstromingen, droogte en hitte versneld uit. Hoe eerder deze maatregelen genomen worden, hoe minder maatschappelijke kosten ermee gemoeid zijn.
- Een gezonde bodem en genoeg schoon en veilig water zijn het uitgangspunt van onze plannen. Op die manier maken we het mogelijk om de natuur-, water- en klimaatdoelstellingen te halen. Hiervoor voeren we het provinciaal Bodem en Waterprogramma 2022-2027 uit, en nemen we water en bodem mee bij het UPLG. Deze oplossingen betalen we voornamelijk met middelen van het Rijk.
- Water en bodem sturend maken, heeft gevolgen voor wat wel en niet kan in een gebied, en onder welke randvoorwaarden. We brengen de gevolgen voor de verschillende gebieden in beeld en

betrekken de kennis van de waterschappen daarbij. De oplossingen hiervoor zijn alleen betaalbaar met middelen van het Rijk.

- We nemen klimaatadaptatie vanaf de start mee bij alle ruimtelijke ontwikkelingen.

Bodem

- We werken met gebiedspartners aan het verbeteren van de vitaliteit van de bodem. Een vitale bodem kan water vasthouden en bergen, CO₂ vastleggen, ziektes weren en voedingsstoffen vasthouden. Dit maakt de bodem belangrijk voor opgaven voor klimaat, circulaire economie, biodiversiteit en duurzame landbouw. Wat we concreet gaan doen, baseren we op een verkenning die we uitvoeren met de gebiedspartners.
- De ondergrond wordt steeds drukker. We pakken meer regie op de ordening van de ondergrond. Dit doen we door samen met medeoverheden een gebiedsgerichte 3D-systematiek van de ondergrond te ontwikkelen. De ondergrond kan hiermee zorgvuldig en optimaal benut worden voor meerdere opgaven, zoals een veilige drinkwatervoorziening en de benutting van bodemenergie voor de energietransitie.
- We gaan bodemdaling tegen. We gebruiken daarvoor alle mogelijkheden, waaronder verhoging van het waterpeil. Elke verandering in het peilbeheer doen we samen met de waterschappen. Binnen de gebiedsprocessen kijken we naar de mogelijkheden voor kleinere peilvakken om daarmee beter te kunnen sturen.
- In 2030 willen we 50% reductie van bodemdaling. Bij het tegengaan van bodemdaling kijken we ook naar functiewijziging en innovatieve technieken. We voorkomen zoveel mogelijk uitspoeling van meststoffen in het oppervlaktewater.
- We hebben ook aandacht voor de problemen van bodemdaling in het stedelijk gebied en kijken samen met de gemeenten naar het voorkomen van bodemdaling en het voorkomen en herstellen van schade door bodemdaling.

Water

- We zorgen voor schoon en gezond water. Zo beschermen we de natuur. De waterhuishouding speelt een belangrijke rol bij de slechte staat van Natura 2000-gebieden. We zetten samen met alle betrokkenen in op het verbeteren hiervan. Met de waterschappen kijken we hoe we het probleem van de opkomende stoffen zoals PFAS aanpakken. Zo zorgen we dat de doelen van de Kader Richtlijn Water in 2027 worden gehaald.
- We nemen maatregelen om water langer vast te houden en maken ruimte voor waterberging. Daarbij zetten we in op natuurlijke klimaatbuffers: gebieden die kunnen dienen voor wateropvang. Het geld hiervoor komt uit het Transitiefonds Landelijk Gebied. Er komt ook meer ruimte voor water in bewoond gebied.
- Met de waterschappen brengen we het gebruik van grondwater in onze provincie in kaart. Grondwateronttrekkingen willen we beperken. We scherpen zo nodig ons vergunningenstelsel aan om voldoende grondwater in de toekomst zeker te stellen. Daarbij betrekken we de Blauwe Agenda voor de waterhuishouding op en onder de Utrechtse Heuvelrug en hebben we specifiek aandacht voor de Gelderse Vallei.
- Met de drinkwaterbedrijven zoeken we duurzame oplossingen voor de drinkwatervoorraad van de toekomst. Daarbij stimuleren we waterbesparing en hergebruik, gebruiken we meer 'grijs' water en kijken we naar de tarieven van drinkwater voor grootgebruikers, vanwege het dreigend drinkwatertekort.
- Bij dijkversterkingen benutten we de kansen voor landschap, natuur, recreatie en erfgoed ('meekoppelkansen'). Waar er programma's van het waterschap zijn, doet de provincie mee om landschap, natuur, recreatie en erfgoed een plaats te geven. Bij de Hollandse Waterlinies kijken we naar de mogelijkheden om waterberging en natuur te combineren.

6. Duurzame energie

Onze visie op Utrecht

In Utrecht werken we hard aan de verduurzaming van energieopwekking. We zorgen voor voldoende, betaalbare, betrouwbare en schone energie voor onze inwoners en ondernemers. Zo dragen we bij aan een gezonde leefomgeving, ook voor de generaties na ons.

6.1 Wat is er aan de hand?

We zijn sterk afhankelijk van energie. Voor wonen, vervoer en ondernemen. We willen het gebruik van fossiele energie zo snel mogelijk terugdringen. Om ook in de toekomst iedereen te kunnen voorzien van betaalbare energie is een omslag nodig naar duurzame energie: energie die minder belastend is voor het milieu en uit energiebronnen die niet opraken. Daarnaast drukt de oorlog in Oekraïne ons met de neus op de feiten, namelijk hoe belangrijk het is dat we niet afhankelijk zijn van fossiele en geïmporteerde energie.

Voor een duurzame en betrouwbare energievoorziening is een energietransitie nodig: besparen, opwekken en transport. Het is nodig om minder energie te gebruiken. Energie die we besparen hoeven we namelijk niet op te wekken. Daarnaast moet de energie die we gebruiken duurzaam worden opgewekt. Ook de energie-infrastructuur en -opslag moeten meegroeien om deze energie op de juiste plaats te krijgen. Zo dragen we bij aan de leveringszekerheid: iedereen moet op het gewenste moment energie kunnen gebruiken.

Nederland wil in 2030 55% minder broeikasgassen uitstoten, en in 2050 klimaatneutraal zijn. Dat betekent ook een klimaatneutrale energievoorziening. In de provincie Utrecht gaan we een stapje verder en geven we zelf het goede voorbeeld. We streven naar een klimaatneutrale energievoorziening in 2040. In 2021 werd pas maar 8,1% van de in de provincie gebruikte energie duurzaam opgewerkt. Er is meer snelheid in de energietransitie nodig om de doelen te halen.

6.2 Wat gaan we doen?

- We investeren aanzienlijk in de versnelling van de energietransitie. Deze investering is mede gericht op het aantrekken van landelijk en Europees budget (cofinanciering), fondsvorming en garantstelling.
- We ondersteunen gemeenten, inwoners en bedrijven in het betaalbaar houden van de energierekening en het bestrijden van energiearmoede, bijvoorbeeld door grootschalige aanpak van woningisolatie. Als provincie geven we het goede voorbeeld door onze eigen bedrijfsvoering zo duurzaam mogelijk te maken.
- We maken een visie op het Utrechtse energiesysteem van de toekomst. Dit is onder andere nodig om te kunnen prioriteren bij de programmering van de energie-infrastructuur. Daarbij betrekken we warmte, elektriciteit, opslag, opwek en transport van energie.
- Om ook na 2030 voldoende duurzame energie te realiseren, onderzoeken en bespreken we alle mogelijkheden. We blijven werk maken van aquathermie en diepe geothermie. We volgen de ontwikkelingen op het gebied van kernenergie en andere alternatieve bronnen.
- We ondersteunen gemeenten met een planmatige aanpak voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving. We onderzoeken hoe we isolatie en de warmtetransitie kunnen versnellen door gezamenlijke inkoop, standaardaanpakken en (co)financieringsconstructies. We onderzoeken hoe we grootverbruikers en het midden- en kleinbedrijf kunnen stimuleren tot verduurzaming.

- We blijven inzetten op de opwek van zonne-energie (zon op dak, zonnevelden, zon op parkeerplaatsen) en windenergie.
- Grootschalige duurzame energie-opwek passen we landschappelijk in en combineren we met andere opgaven. We maken hierbij gebruik van innovatieve oplossingen. De overgang naar duurzame energie gaat hand in hand met natuur, biodiversiteit, erfgoed, klimaatadaptatie en ruimtelijke ontwikkelingen. Waar nodig willen we dit (financieel) ondersteunen.
- Om sneller aardgasvrij te kunnen worden kijken we waar de duurzame warmtebronnen zitten en hoe we deze kunnen benutten. De Wet collectieve warmtevoorziening schrijft naar verwachting voor dat de warmtenetten in meerderheid in publieke handen komen. Wij voorzien daar een rol voor de provincie. Dit werken we samen met partners uit. We onderzoeken de mogelijkheden voor een provinciaal warmtebedrijf en geven uitvoering aan de uitkomsten van het onderzoek. We ondersteunen gemeenten met kennis bij de uitvoering van hun Transitie Visie Warmte. We reserveren de hiervoor benodigde middelen.
- We ondersteunen coöperatief eigendom bij duurzame energieprojecten. Zo zorgen we voor meer draagvlak. We streven daarbij naar minstens 50% lokaal eigendom. Energiecoöperaties die door de provincie financieel worden ondersteund vragen we ervoor te zorgen dat de directe omgeving mee kan profiteren van de opbrengsten.
- Het oplossen van netcongestie is topprioriteit, en nodig om voldoende ruimte te bieden aan wonen en werken. Dit doen we door de energie-infrastructuur en ruimtelijke planning beter op elkaar aan te passen, netuitbreidingen te versnellen, projecten te faseren, te zorgen voor een goede mix in energievormen en de bestaande capaciteit slimmer te benutten.
- Om bij te dragen aan de financiering van de uitbreidingen van het elektriciteitsnet wordt de provincie publiek aandeelhouder van Stedin zodat zij ook in de toekomst woningen en bedrijven op het elektriciteitsnet kunnen aansluiten.
- We stimuleren onderzoek naar oplossingen voor de overbelasting van het elektriciteitsnet. We ondersteunen initiatieven om de druk op het net te verlagen. We werken toe naar meer flexibiliteit door lokale opslag, zoals bijvoorbeeld buurtbatterijen of waterstof. Ook stimuleren we het spreiden van energiegebruik en het delen van energie.

Regionale Energie Strategie (RES), windopgave en projectbesluit

- Wij staan achter de doelstellingen van de RES 1.0 voor de opwek van duurzame elektriciteit met zon en wind in 2030. Als RES-partners zorgen wij samen dat de afgesproken opwek van in totaal 2,4 TWh tijdig wordt gerealiseerd.
- Wij doen onderzoek naar zon- en windlocaties op aansluitbaarheid, haalbaarheid en lokaal eigenaarschap. De uitkomsten hiervan bespreken wij aan de RES-tafels.
- Wij verbeteren samen met de RES-partners de balans tussen zonne- en windenergie.
- Wij zijn terughoudend met de inzet van het provinciaal projectbesluit, maar beseffen dat dit uiteindelijk noodzakelijk kan zijn om de RES-biedingen na te komen. Hier zijn wij eerlijk en duidelijk over naar onze partners.
- Wij vragen de RES-tafels verantwoordelijkheid te nemen voor tijdige concretisering van de RES 1.0 opgave. Wij geven de gemeenten na publicatie van de PlanMER zes maanden om uitsluitel te geven voor welke locaties zij zelf de rol van bevoegd gezag op zich nemen (besluit gemeenteraad). Wij streven hierbij naar consensus en goede ruimtelijke spreiding. Gemeenten die zelf de rol van bevoegd gezag oppakken ondersteunen we daarbij.
- Parallel hieraan bereidt de provincie een projectbesluit voor voor de locaties die de provincie, indien nodig, zelf gaat oppakken. Participatie maakt hier onderdeel van uit. Afhankelijk van het uitsluitel dat gemeenten geven, zetten we de projectbesluitprocedure door. Besluitvorming over (ontwerp) projectbesluit vindt plaats na verloop van bovengenoemde termijn.
- Het provinciaal projectbesluit is erop gericht om, aanvullend op de plannen die gemeenten zelf oppakken, voldoende windenergie te realiseren om het totale bod van 2,4 TWh zon en wind uit de RES te realiseren.

7. Duurzaam, gezond en veilig bereikbaar

Onze visie op Utrecht

Iedereen in de provincie Utrecht moet veilig, duurzaam en snel van huis naar werk, opleiding, recreatie en andere bestemmingen kunnen reizen. Reizigers zijn daarin vrij om te kiezen tussen de fiets, de auto het openbaar vervoer, wandelen of een combinatie daarvan. Als provincie verleiden we hen tot duurzame keuzes.

7.1 Wat is er aan de hand?

Onze provincie ligt midden in het land, een groot pluspunt voor de bereikbaarheid. Maar we hebben ook te maken met een grote verstedelijkingsopgave en economische groei. Recreatie en het aantal woningen en werklocaties nemen alsmaar toe. Hierdoor neemt ook de hoeveelheid verkeer toe, waarbij bereikbaarheid en veiligheid bij ons voorop staan. De infrastructuur wordt zwaar belast. Er zijn grote stappen nodig om te zorgen dat de provincie goed bereikbaar blijft en dat onze inwoners de mogelijkheid houden om zich te verplaatsen. Dit alles moet passen binnen de schaarse ruimte die beschikbaar is. We zetten daarom in op nabijheid en zorgen dat het mobiliteitssysteem optimaal wordt benut.

De mobiliteit in de provincie Utrecht draagt ongeveer 45% bij aan de totale CO₂-uitstoot van Utrecht. Ook bij de aanleg en het beheer en onderhoud van infrastructuur worden veel materialen en energie gebruikt. Alle provincies hebben gezamenlijk afgesproken om in 2030 zoveel mogelijk klimaatneutraal en circulair te werken in de grond-, weg- en waterbouw. Er wordt ingezet op emissievrij-vervoer en we maken werk van de mobiliteitstransitie. Ook op deze manier dragen we bij aan een gezonde leefomgeving.

7.2 Wat gaan we doen?

Algemeen

- We zetten in op duurzaam vervoer. Uiterlijk 2030 is ons openbaar vervoer emissievrij.
- Naast het openbaar vervoer, de fiets en de auto krijgt in het nieuwe mobiliteitsbeleid ook wandelen een plek.
- We stimuleren deelmobiliteit, omdat dit nodig is voor circulariteit en het ruimtegebruik (o.a. door binnenstedelijk bouwen). In het landelijk gebied en de kleine dorpen blijft de auto hiernaast een belangrijk vervoermiddel.
- We investeren meer in infrastructuur om nieuwe woonwijken bereikbaar te maken. Bij grote uitbreidingslocaties kijken we al bij de planontwikkeling naar de bereikbaarheid per fiets, OV en auto.
- We stimuleren duurzaam goederenvervoer en zetten in op logistieke hubs buiten de steden voor bevoorrading zowel over binnenwater als elektrisch. Dit doen we door afspraken te maken met retailers en vervoerders.
- We voeren een stevige lobby bij het Rijk om het vervoer van gevaarlijke stoffen over spoor en water door en langs stedelijk gebied zoveel mogelijk te voorkomen.
- We investeren in goede multimodale knooppunten. Dat zijn overstappunten voor alle manieren van vervoer, zoals de (deel)auto, (deel)fiets en openbaar vervoer.

- We blijven reizigers stimuleren om buiten de spits te reizen en maken daar ook zelf geld voor vrij.
- Samen met gemeenten zoeken we oplossingen voor plekken waar landbouwverkeer door dorpskernen rijdt.
- Het is een verantwoordelijkheid van het Rijk om de hoofdinfrastructuur op orde te houden.
- Samen met het Rijk en de regio's zetten we ons blijvend in voor de realisatie van de MIRT-verkenning, waaronder de Rijnbrug, de Merwedelijn en de plannen in de regio Amersfoort. Voor de regio Amersfoort verwachten we dat de regio met een uitgewerkt voorstel komt. We zijn als provincie bereid onze bijdrage daaraan te leveren.

Fiets

- Utrecht is dé fietsregio van Europa en dat willen we blijven. We stellen structureel geld beschikbaar voor fietsinfrastructuur en geven fietsers meer ruimte. We gaan door met de aanleg van de negen doorfietsroutes en een goed netwerk van fietspaden.
- De fiets moet een veilig en aantrekkelijk alternatief zijn voor afstanden onder de 15 kilometer. Daarom stellen we structureel geld beschikbaar om de fietsveiligheid, -bereikbaarheid en -infrastructuur aan te pakken.
- Verkeersveiligheid is een belangrijk uitgangspunt. We bevorderen veilige schoolroutes, bredere fietspaden, campagnes voor veilig fietsen, een goede doorstroming en, ongelijkvloerse kruisingen voor snelverkeer en langzaam verkeer.
- We investeren meer in het oplossen van knelpunten voor de fiets (bijvoorbeeld met fietstunnels) en oplaadpunten voor elektrische fietsen.

Openbaar vervoer

- We willen voor iedereen een goed toegankelijk openbaar vervoer. Dus ook voor ouderen, jongeren en mensen met een beperking. We willen voorkomen dat mensen door beperkte verplaatsingsmogelijkheden niet kunnen deelnemen aan het maatschappelijk verkeer. Dit is vervoersarmoede. Ook onderzoeken we de beschikbaarheid van het openbaar vervoer in kleinere kernen en het landelijk gebied. Indien nodig zoeken we naar maatwerkoplossingen. We stellen een budget beschikbaar om vervoersarmoede aan te pakken. Hierbij betrekken we ook de evaluatie van de proef 'gratis OV voor ouderen met een smalle beurs'.
- Het openbaar vervoer moet een dekkend netwerk hebben voor de hele provincie en flexibel kunnen meebewegen met het aantal reizigers. We stellen de jaarlijkse vervoerplannen op in samenspraak met gemeenten en betrekken hen zo vroeg mogelijk daarbij.
- We hebben de ambitie om de Merwedelijn of de Papendorplijn door te trekken naar Rijnenburg. De gezamenlijke meerwaarde van de Merwedelijn voor provincie, gemeente en Rijk vraagt ook om een gezamenlijke risicodeling.
- We gaan met het Rijk in gesprek over het belang voor betere treinverbindingen; het handhaven van bestaande, en mogelijk uitbreiden, van het aantal intercity stations en het verbeteren van de sprinterverbindingen in relatie tot onze verstedelijking.

Autoverkeer

- De knelpunten op het wegennet pakken we aan om de doorstroming en veiligheid te verbeteren. We identificeren ook waar geïnvesteerd moet worden in voorzieningen en de laadinfrastructuur bij provinciale wegen.
- We houden vast aan het Netwerkperspectief Provinciale Wegen en brengen zo balans in de veiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid langs provinciale wegen.
- We verbeteren de veiligheid en doorstroming van de Ring Utrecht. Hiermee faciliteren we de groei. We werken samen met onze regiopartners aan een volwaardig alternatief voor het verbreden van de A27 ter hoogte van Amelisweerd, binnen de huidige bak. Daarvoor kijken we naar de Noordelijke Randweg Utrecht (NRU) en de Merwedelijn. We sluiten hierbij aan bij de plannen van de gemeente Utrecht, met een zoveel mogelijk verdiepte NRU, op zijn minst bij de drie grote kruisingen. Daarmee

verbeteren we de bereikbaarheid, en verbeteren zo ook de leefbaarheid voor de inwoners van Overvecht.

- De provincie pakt een regierol in de realisatie van snelladers voor elektrisch vervoer en een goed dekkend netwerk van laadinfrastructuur. We volgen de ontwikkelingen in waterstofvoertuigen en zodra het aanbod daarvan toeneemt, breiden we het tanknetwerk hiervoor uit.
- Het beheer en onderhoud van het wegennet houden en brengen we op orde.

8. Stad en land gezond

Onze visie op Utrecht

Een gezonde en fijne leefomgeving, waar genoeg ruimte is om te kunnen bewegen en ontspannen. Waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en kunnen genieten van al het moois dat onze provincie te bieden heeft. Daarom zorgen we ervoor dat er genoeg groen is in en om de steden en dorpen, dat er schoon en veilig zwemwater is en dat er voldoende sportlocaties zijn.

8.1 Wat is er aan de hand?

Groen is een belangrijke kwaliteit van de provincie Utrecht. Dat is goed nieuws, want groen en landschap hebben een positief effect op de gezondheid van mensen en op de leefbaarheid van de omgeving. Om voor iedereen voldoende groen te behouden, moet bij verdere verstedelijking het groen in de omgeving ook toenemen. Zo blijven de ontwikkelingen in balans.

Als provincie zijn we verantwoordelijk voor een leefomgeving die de gezondheid en veiligheid van de inwoners bevordert. We zorgen ervoor dat de wettelijke eisen op het gebied van lucht, geluid en externe veiligheid worden nageleefd.

Utrecht is zo een gezonde, aantrekkelijke en gevarieerde provincie voor bewoners en bezoekers. Utrecht is ook een gastvrije provincie, met veel recreatie en toerisme.

8.2 Wat gaan we doen?

Groen groeit mee

- Bij de aanleg van nieuwe woonwijken vinden we een groene woonomgeving vanzelfsprekend om de leefbaarheid voor onze inwoners te waarborgen. Waar er minder ruimte is kijken we niet alleen naar kwantiteit, maar ook naar de kwaliteit van het groen.
- Groen en natuur zijn ook aanwezig in steden en dorpen, niet alleen in het buitengebied.
- We zetten het programma Groen Groeit Mee structureel voort. Zo blijven 'rood' (verstedelijking) en 'groen' (natuur) in verhouding. Daarbij is er ook aandacht voor 'blauw groeit mee' (water). We zorgen onder andere voor voldoende zwemwater.
- We zetten een Groenfonds op om meer groen te realiseren. Ook als een ontwikkelaar in kwalitatieve zin weinig ruimte heeft, kan met een bijdrage uit het Groenfonds de kwaliteit van het groen worden vergroot.
- We zoeken actief naar financiering bij onze externe partners. Onze eigen investering is zodanig dat dit landelijk en Europees budget kan aantrekken (cofinanciering).

Recreatie en toerisme

- Wij investeren in recreatie en zorgen dat alle nieuw aangelegde recreatiegebieden standaard toegankelijk zijn voor mensen met een beperking. Ook op het moment dat bestaande recreatiegebieden grootschalig worden aangepakt wordt de toegankelijkheid meegenomen.
- We stimuleren, samen met onze partners, de aanwezigheid van voldoende (gender)neutrale toiletten in de openbare ruimte, ook voor mindervaliden.
- We werken actief aan spreiding van recreatie om overlast te voorkomen.

- We stimuleren het meerdaags toerisme, onder andere om de werkgelegenheid in de provincie te bevorderen.

Sport en bewegen

- We zetten het provinciaal Sportakkoord door. We ondersteunen de regionale sportinfrastructuur. We hebben oog voor brede deelname, met aandacht voor een veilig sportklimaat waaronder het tegengaan van discriminatie. Daarom helpen we gemeenten met hun verenigingen door hen met kennis en kunde op het gebied van financiën en vrijwilligers te ondersteunen.
- Sport en bewegen is belangrijk voor de gezondheid. Als provincie ondersteunen we hierbij. De focus ligt vooral op kinderen en jongeren meer laten bewegen. Niet elk kind heeft hier voldoende mogelijkheden voor, terwijl bewegen belangrijk is om fysiek en geestelijk gezond te blijven.
- De buitenruimte nodigt uit om te sporten en te bewegen. We zorgen dat de infrastructuur en onze recreatiegebieden geschikt zijn voor fietsen, skeeleren, hardlopen en andere vormen van sport en beweging.

Gezonde en veilige leefomgeving

- We zorgen dat de milieukwaliteit in onze provincie op alle plaatsen voldoet aan de wettelijke normen. Samen met andere overheden en maatschappelijke organisaties maken we een plan om te kijken hoe we de WHO-advieswaarden zoveel mogelijk kunnen benaderen.
- Bij gebiedsontwikkelingen gaan we uit van de Handreiking Planregels gezonde leefomgeving van de GGD. Ook vragen we de waterschappen actief aan tafel voor de thema's water en klimaatadaptatie.
- We geven subsidies voor groene initiatieven in de eigen leefomgeving. Dit is een belangrijk duwtje in de rug voor inwoners om bij te dragen aan bewustwording en educatie op het gebied van natuur en leefomgeving.
- We blijven meedoen aan het Schone Lucht Akkoord voor het permanent verbeteren van de luchtkwaliteit in Nederland en nodigen gemeenten die dat nog niet gedaan hebben uit om zich daarbij aan te sluiten.
- Het toezicht en de handhaving op milieu en natuurdoelen moet op orde zijn. Dat betekent een versterkte handhaving op milieuovertredingen en de inzet van extra groene boa's.
- Een donkere nacht is belangrijk voor de biodiversiteit, en voor energiebesparing. Daarom kijken we samen met gemeenten en bedrijven naar gerichte verlichting langs wegen en het beperken van overbodige verlichting, waarbij de veiligheid wordt gewaarborgd.
- De overlast door de luchtvaart willen we zoveel mogelijk beperken.
- We willen de vervuiling door bedrijven in onze provincie terugbrengen en dragen daar, binnen onze mogelijkheden, aan bij.
- We sturen aan op één Omgevingsdienst in de provincie Utrecht voor het eind van deze collegeperiode.

9. Levend landschap, erfgoed en cultuur

Onze visie op Utrecht

De Hollandse Waterlinies, de prachtige forten en de talloze theaters, poppodia en musea. Utrecht is rijk aan cultuur en erfgoed. Om ervoor te zorgen dat inwoners én bezoekers van dit mooie aanbod kunnen blijven genieten, zorgen we ervoor dat kunst en cultuur voor iedereen bereikbaar en erfgoed behouden blijft.

9.1 Wat is er aan de hand?

De variatie aan bijzondere landschappen, unieke monumenten en het UNESCO-erfgoed zoals de Hollandse waterlinies en de Limes, maken ons bijzonder trots op de provincie Utrecht. Hier kunnen inwoners en bezoekers ontspannen en zich ontwikkelen. Het uitgebreide cultuuraanbod helpt mensen om te genieten en te leren en draagt bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Zo maken we de provincie mooier en aantrekkelijker.

Door de groei van de bevolking en de ruimte die nodig is voor de grote opgaven, staan de kwaliteiten van het landschap, erfgoed en cultuur onder druk. Meer inwoners leidt namelijk ook tot meer druk op de recreatie-, cultuur- en erfgoedvoorzieningen. De groei van de bevolking biedt ook kansen, namelijk het meegroeien van cultuur en erfgoed.

9.2 Wat gaan we doen?

Partners

- De provincie stelt nieuw cultuur- en erfgoedbeleid op. Hierbij is ook aandacht voor festivals, streekmusea en de culturele tradities van verschillende bevolkingsgroepen.
- Bij ons cultuur- en erfgoedbeleid benutten we de samenwerking met onze partners zoals de Monumentenwacht, Landschap Erfgoed Utrecht, Kunst Centraal, Bibliotheek Servicecentrum en de verschillende musea. Het cultuuraanbod moet meegroeien met de groei van de bevolking.
- We willen (nieuwe) culturele organisaties ondersteunen en hen zo veel mogelijk zelfredzaam, wendbaar en weerbaar maken.

Landschap en erfgoed

- De diverse landschappen en het cultuurhistorisch erfgoed zijn een belangrijke kwaliteit in de provincie. We zetten ons in om deze landschappen en het erfgoed in de toekomst te behouden en versterken. We zorgen voor goed beheer, zodat alle inwoners hier gebruik van kunnen maken.
- We zoeken naar ruimte voor gebiedsontwikkelingen bij erfgoed, met behoud en inpassing van het erfgoed. Ook laten we herbestemming van monumenten (bijvoorbeeld naar wonen of kleinschalige bedrijvigheid) toe om het cultureel erfgoed in stand te kunnen houden. Daarbij kijken we ook naar maatschappelijke herbestemming en behoud en vergroting van de publieke toegankelijkheid.

- We zorgen voor voldoende geld om de restauratieachterstanden van het cultureel erfgoed aan te pakken. Hiervoor verhogen we het fonds Erfgoedparels. Daarbij ondersteunen we samen met gemeenten ook het verduurzamen van monumentaal vastgoed.
- In ruimtelijke plannen zijn het landschap en erfgoed een inspiratiebron en versterken we hun waarde hierin.
- We werken het initiatiefvoorstel van Provinciale Staten over het slavernijverleden verder uit.
- We ondersteunen het immaterieel en het maritiem erfgoed. Met initiatieven uit de samenleving zetten we dit erfgoed beter op de kaart.

Cultureel aanbod

- Samen met gemeenten zorgen we dat de kunst- en cultuursector voor iedereen beschikbaar en bereikbaar is. We stimuleren het brede cultuuraanbod met ondersteuning en cofinanciering.
- Bij provinciale kunst- en cultuuropdrachten betalen wij een eerlijk tarief. We vragen ook onze partners om zich te houden aan de Fair Practice Code, het Fair Pay principe en de diversiteits- en inclusie code.
- Wij geven de maatschappelijke bibliotheek inhoud en vorm door bij te dragen aan innovatie. De maatschappelijke bibliotheek is een laagdrempelige basisvoorziening waar mensen terecht kunnen voor lezen, ontwikkelen van (digitale) vaardigheden, kennis en informatie, voor zelfontwikkeling, ontmoeting en debat. Voor kleine dorpen waar de bibliotheek niet groot opgetuigd kan worden, zorgen wij voor een passende oplossing, bijvoorbeeld met bibliotheekkasten of bibliotheekbussen.
- Wij stellen extra budget beschikbaar voor cultuureducatie, zodat het hele voortgezet onderwijs en het speciaal onderwijs hier toegang toe heeft. We ondersteunen gemeenten om hun taak goed uit te voeren met een uitvoeringsorganisatie waar zij bij kunnen aanhaken. In het College Uitvoeringsprogramma verkennen we hoe we dit kunnen doorontwikkelen.
- We gaan door met de samenwerking met de cultuursector, de gemeenten, het Rijk en de fondsen in de Cultuurregio Utrecht. Hiermee zorgen we voor een gezonde en toekomstbestendige cultuursector.

10. Overkoepelende thema's

We houden ons als provincie bezig met een aantal thema's die door alle vakgebieden heen gaan: circulaire samenleving, sociale agenda en ruimtelijke ontwikkeling.

10.1 Wat is er aan de hand?

Circulaire samenleving

In 2050 willen we in Nederland een circulaire samenleving hebben. Een samenleving waarin we zuinig en efficiënt omgaan met onze grondstoffen. De provincie draagt vanuit verschillende beleidsvelden (onder andere economie, mobiliteit, landbouw en de eigen bedrijfsvoering) bij aan deze transitie. Er is veel ambitie, maar met alleen ambitie gaan we dit doel niet halen. Dus zetten we komende jaren grote stappen.

Sociale agenda

We willen dat het goed gaat met alle inwoners van onze provincie. We zijn er voor iedereen, wie je ook bent en waar je ook voor staat. We kijken door een 'sociale bril' naar onze activiteiten en de samenleving.

We willen bij onze voorzieningen (wonen, werken, vervoer, vrije tijd, etc.) als provincie meer gelijke kansen creëren voor onze inwoners. We zien het meekomen in de samenleving als een breed maatschappelijk thema, en willen daarbij ondersteunen. De principes van brede welvaart zijn sturend voor ons handelen. Hierbij werken we samen met gemeenten en andere partners om ervoor te zorgen dat we elkaar versterken, en dat iedereen in onze provincie mee kan doen.

Ruimtelijke ontwikkeling

Bij de inrichting van onze leefomgeving zoeken we ruimte voor verschillende functies. Wonen, werken, mobiliteit, natuur, landbouw, energie en recreatie bestaan naast elkaar en soms in combinatie met elkaar. We houden daarbij rekening met aspecten als veiligheid, milieu en samenleving.

De ruimte in onze provincie is schaars. De grote en urgente opgaven strijden om de beperkte ruimte. Het is een zoektocht om binnen alle randvoorwaarden de functies een passende plek te geven in de provincie.

10.2 Overkoepelende thema's: wat gaan we doen?

Circulaire samenleving

- We intensiveren onze inzet op circulaire samenleving door de hele organisatie en vergroten de ambtelijke capaciteit hiervoor.
- We geven zelf het goede voorbeeld met het maken van een materialenregister, het circulair maken van ons inkoopbeleid en ons eigen vastgoed. Bij onze vergunningen, toezicht en handhaving nemen we voorwaarden op om de circulariteit te kunnen versnellen.
- Als provincie alleen kunnen we de circulaire samenleving niet realiseren. We stimuleren bedrijven die hun bedrijfsvoering circulair willen maken. Met de aanbevelingen uit de 'middellange termijnstrategie circulaire samenleving' werken we daar zo snel mogelijk een strategie voor uit.
- We stellen een grondstoffenstrategie op om zicht te hebben op de grondstofstromen. De provincie zoekt samen met gemeenten en waterschappen wat logische locaties zijn voor bedrijven die afval opnieuw gebruiken (upcycle centers), sorteercentra voor reststromen en depots.
- Ons duurzame inkoopbeleid werkt alleen als we ook duurzaam opdrachtgeverschap tonen. De komende jaren zullen we daarom sturen op duurzaam opdrachtgeverschap, om zo goed uitvoering te geven aan ons (duurzame) inkoopbeleid.

Sociale agenda

- Drempels bij fysieke, sociale en digitale toegankelijkheid halen we weg. Dit doen we in onze eigen werkzaamheden, en ook samen met gemeenten, bedrijven en andere partners in onze provincie. Als provincie geven we uitvoering aan het VN-Verdrag Handicap.
- De aanpak van laaggeletterdheid verdient prioriteit. We werken hier samen met gemeenten en bibliotheken aan.
- Als provincie geven we het goede voorbeeld waar het gaat om inclusie, duurzaamheid, circulariteit, fair practice en toepassing van de Wet normering topinkomens. De organisaties waar we mee samenwerken moeten zich aan dezelfde waarden houden.
- We creëren gelijke kansen zodat mensen mee kunnen doen in onze samenleving, ongeacht beperking, gender, geaardheid, culturele- of etnische achtergrond, religie, leer- of werkniveau of financiële situatie. De provincie zet zich in voor de bestrijding van discriminatie en racisme in welke vorm dan ook.
- We zijn een regenboogprovincie en daar zijn we trots op. Als regenboogprovincie spannen we ons in om de veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van lhbtqi+ers te bevorderen. Dit doen wij samen met gemeenten, sportbonden, antidiscriminatiebureaus en kennisorganisaties.
- Inwoners moeten zich kunnen herkennen in de provinciale organisatie. We blijven er daarom werk van maken een diverse en inclusieve organisatie te worden. We geven uitvoering aan het ondertekende Charter Diversiteit.

Ruimtelijke ontwikkeling

- Deze periode actualiseren we de Omgevingsvisie en betrekken we de ambities van dit coalitieakkoord daarbij.
- Waar dat kan vereenvoudigen we regels. We bekijken of onze regels nog bijdragen aan de doelstellingen. We kijken zelf en samen met gemeenten naar waar meer flexibiliteit mogelijk is. Ook blijven we toetsen of de Omgevingsverordening goed aansluit bij de ruimte die de Omgevingsvisie beoogt.
- Bij ruimtelijke keuzes zijn we zuinig op kwetsbare waarden als natuur, milieukwaliteit en landschap. We maken water en bodem sturend.
- We kiezen voor zorgvuldig ruimtegebruik waarbij we functies concentreren en combineren.
- We bouwen vooral op goed bereikbare locaties in of nabij het stedelijk gebied, waar verschillende mobiliteitsvormen samenkomen. Zo dragen we bij aan de nabijheid van voorzieningen en houden we meer ruimte voor natuur, landbouw en recreatie.
- De provincie zorgt samen met het Rijk en gemeenten voor een goede bereikbaarheid van nieuwe verstedelijkingslocaties.
- We zorgen voor een goede inpassing van de resultaten van de gebiedsprocessen in onze ruimtelijke strategie.
- De Provinciale Commissie Leefomgeving en de Provinciale Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit worden opgevolgd door een Utrechtse adviesraad.

11. Open en transparant besturen met een sterke organisatie

Wat doet de provincie nou eigenlijk? Waar beslissen de bestuurders over? Waar kan ik over meepraten? Het zijn vragen die vaak gesteld worden en waar wij graag het antwoord op geven. Wij zijn een open en transparant bestuur en gaan graag met onze inwoners in gesprek. We werken met onze blik naar buiten gericht en hebben oog voor wat er speelt in de maatschappij.

11.1 Wat is er aan de hand?

De provincie wil als modern middenbestuur in verbinding zijn met de samenleving en meegroeien met de eisen die dat aan haar stelt. Een samenleving waarin overheden en andere partijen voortdurend in wisselwerking met elkaar alert en effectief blijven anticiperen op de aanpak van grote maatschappelijke opgaven. We werken samen met en voor andere overheden, instellingen, bedrijven en inwoners om de provincie Utrecht nog mooier te maken. Provinciale Staten stellen de kaders vast, Gedeputeerde Staten vormen het dagelijks bestuur die de besluiten van Provinciale Staten uitvoeren, en de ambtelijke organisatie voert de opdrachten uit.

Bestuur en samenwerking

Als coalitie zijn we open en transparant. In de keuzes die we maken en de informatie die we delen. We zijn goed benaderbaar en hebben veel interactie met de samenleving. Bestuurders en ambtelijke organisatie werken daarvoor met een open blik naar buiten. Dit vraagt nieuw ambtelijk vakmanschap. De manier waarop de organisatie denkt, moet aansluiten op de manier waarop de samenleving denkt en doet. Door goed te luisteren laten we zien dat we betrokken en bekwaam zijn. En zien inwoners, instellingen, bedrijven en andere overheden dat ze ons kunnen vertrouwen. Zodat wij kunnen laten zien dat we dat vertrouwen waard zijn.

De grote maatschappelijke opgaven waar we voor staan, vragen om een betrouwbare en gezagvolle overheid. We werken actief aan het voorkomen van beïnvloeding, integriteitsschendingen en ondermijnende criminaliteit. We staan allemaal voor dilemma's en zaken zijn niet altijd zwart-wit. Daar blijven we met elkaar het goede gesprek over voeren. Met elkaar stellen we de norm op wat wel en niet kan.

De opgaven gaan over bestuurlijke grenzen heen. We staan hiervoor samen met de Europese Unie, het Rijk, provincies, regio's, gemeenten en waterschappen aan de lat. Een goede samenwerking staat daarom voorop. Voor inwoners en andere (maatschappelijke) partners zijn we bij grote opgaven herkenbaar en aanspreekbaar als één overheid.

We werken in een ontspannen sfeer samen met alle partijen in Provinciale Staten. Ook dat kan alleen als vertrouwen de basis is. We willen dat het College van Gedeputeerde Staten, Provinciale Staten vroegtijdig consulteert en daarbij zoekt naar breed draagvlak.

Participatie

Wij vinden het normaal dat al onze inwoners zelf meepraten en meedenken over hun leefomgeving. Deze deelname van inwoners bij beleid of uitvoering, waardoor de betrokkenheid van inwoners bij de provincie Utrecht en andersom toeneemt, noemen we participatie. Participatie is ook een belangrijk onderdeel van de Omgevingswet. Daarom maken we ons beleid samen met (groepen) inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties en doen ze mee in de uitvoering van dit beleid. We stimuleren de organisatie om vaker de provincie in te trekken. Tegelijkertijd stimuleren we inwoners om met creatieve ideeën en initiatieven te komen, die aansluiten bij wat ons in de provincie Utrecht te doen staat.

Digitalisering en datagedreven

Data en informatie zijn steeds belangrijker bij integraal werken, bij goed kunnen sturen in onze regierol, bij de onderbouwing van politieke beslissingen en bij het in beeld brengen van de gevolgen van beleidskeuzes. De afgelopen jaren is in de provinciale organisatie de informatievoorziening en het datagedreven beleid verbeterd. We maken meer gebruik van dashboards, monitoring en hebben meer oog voor informatieveiligheid en privacy.

11.2 Wat gaan we doen?

Bestuur en samenwerking

- Onze open en transparante bestuursstijl maakt dat we goed benaderbaar zijn voor inwoners en al onze partners. We blijven nieuwsgierig naar wat er in de samenleving speelt. Werkbezoeken bij onder andere gemeenten en maatschappelijke instellingen zetten we voort.
- We zijn een betrouwbare partner voor onze medeoverheden, bedrijven, instellingen en inwoners.
- We werken aan een integer en weerbaar bestuur en zetten in op de aanpak van ondermijning en het gebruik van BIBOB (bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur) samen met gemeenten.
- We werken zoveel mogelijk als één overheid (ook regio- en provincie-overstijgend). We zoeken onze partners actief op en werken nauw samen. Daarbij erkennen we elkaars belangen en zijn we er ook voor de onderwerpen die voor onze partners van belang zijn.
- De gezamenlijke lobby voor Utrechtse belangen zetten we met kracht voort in nauwe samenwerking met al onze regio's, ondermeer onder de vlag van de Metropoolregio Utrecht (MRU).
- We trekken gezamenlijk met de andere provincies op bij Europees beleid en Europese subsidiemogelijkheden. We zijn gemeenten behulpzaam om de weg te wijzen naar Europese subsidiemogelijkheden.
- Er is alleen ruimte voor bestuurlijke herindeling als het initiatief hierbij van gemeenten komt en er voldoende draagvlak is.
- We hechten aan een slagvaardige koepel van provincies (IPO) en investeren daar de benodigde tijd in.
- Het college gaat met nieuwe werkvormen (vooraf en interactief) de samenwerking tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten verder tot stand brengen.

Participatie

- Participatie is alleen succesvol als mensen ook daadwerkelijk invloed en zeggenschap hebben. We wegen daarom goed af in welke fase participatie passend is, en geven duidelijk en helder aan welke randvoorwaarden gelden en wat er met de inbreng wordt gedaan. We volgen hierbij de vastgestelde participatievisie en -leidraad. Een participatieverordening wordt opgesteld.
- Per vraagstuk kijken we wat de best passende participatie is. Daarbij kijken we ook vanuit welke rol we als provincie aan tafel zitten: Als presterende overheid, samenwerkende overheid, rechtmatige overheid of responsieve overheid⁴.
- Bij grote processen wordt het participatietraject vooraf met Provinciale Staten besproken.
- We gaan actief op zoek naar de stem van bewoners die minder snel gehoord worden en onderzoeken hoe we jongeren kunnen betrekken en de stem van toekomstige generaties een plek kunnen geven. Dit wordt mooi gesymboliseerd met de Toekomststoel.
- Er zijn veel verschillende manieren om te participeren. We geven uitvoering aan nieuwe vormen van democratie en co-creatie, zoals vormen van digitale participatie. We onderzoeken of het instrument

---

⁴ [Effectief sturen met Multi-level Governance, model NSOB](#)

'burgerberaden' voor de provincie van meerwaarde is en een toevoeging kan zijn aan onze bestaande participatie instrumenten.

- We kijken of we het uitdaagrecht vorm kunnen geven: maatschappelijke initiatieven die bijdragen aan het realiseren van provinciale doelen, die we rechtstreeks financieren ("right to challenge"). Dat is meestal het meest effectief, kleinschalig, inclusief en duurzaam. We stimuleren gemeenten hier ook in.
- Communicatie is een belangrijk instrument in het kader van verbindingen met inwoners en participatie. Daarbij benutten we moderne communicatiemiddelen.
- We verkennen of het mogelijk is een 'ombudsfunctie' te beleggen binnen de organisatie, het liefst aansluitend bij zaken die we al doen. Een laagdrempelige plek waar inwoners en bedrijven terecht kunnen als ze vastlopen in de organisatie.
- We evalueren onze inzet op het Mediafonds en bekijken of en hoe we dit in stand houden.

Digitalisering en datagedreven

- Bij digitalisering en datagebruik hanteren we een ethisch kader en we stellen een onafhankelijke ethische commissie in. We zijn transparant over het gebruik van algoritmen. We stellen een digitaliseringsstrategie op waarin onze waarden zijn vastgelegd. Hierin is ook aandacht voor de koppeling van gegevens van andere overheden.
- We dragen bij aan de uitwisseling van open data door actief nieuwe bronnen beschikbaar te stellen. Ook organiseren we kennisuitwisseling en afstemming om de digitalisering tussen andere overheden en partners te versterken.
- We hebben oog voor de risico's en gevaren, maar spelen ook in op de kansen en mogelijkheden van kunstmatige intelligentie en andere digitale innovaties (zoals het gebruik van satellietbeelden, sensordata of andere slimme toepassingen).
- We vinden de uitvoering van de Wet open overheid belangrijk en leveren tijdig de juiste informatie aan.
- De provincie werkt samen met partners verder aan de doorontwikkeling van de Utrechtse Digital Twin (een digitale replica van de provincie) en kan andere overheden zo helpen een bredere afweging te maken in omgevingsplannen.

12. Financiën

Het werken met en uitgeven van gemeenschapsgeld is een grote verantwoordelijkheid. Daarom gaan wij op een open en transparante manier met onze inkomsten en uitgaven om.

12.1 Wat is er aan de hand?

In dit coalitieakkoord formuleren we stevige ambities, waar we fors in willen investeren. Dat vraagt om een gedegen uitwerking, fasering en financiële dekking. Uitgangspunt voor dit akkoord is dat de ambities voor de komende coalitieperiode worden uitgevoerd binnen de financiële kaders. We staan voor een structureel sluitende provinciale begroting en meerjarenraming. Samen met de gehele Provinciale Staten komen we tot goede planning en control producten.

12.2 Wat gaan we doen?

Ambities

We investeren de komende jaren fors in de grote maatschappelijke opgaven die op onze provincie afkomen. We investeren in de transitie van het landelijk gebied en plattelandscoaches. Op het gebied van natuur nemen we geld op voor het bomenplan, de voedselagenda, dierenambulances en wilde dierenopvang en natuur- en milieueducatie. We investeren geld in woningbouw en op het gebied van economie in de regionale innovatiekracht en onderwijs en arbeidsmarkt. We investeren geld in Groen groeit mee, groene BOA's, de ontwikkeling van recreatie, subsidies voor groene initiatieven en het sportakkoord. Ook investeren we geld voor klimaatadaptatie en reserveren we geld voor het oprichten van warmtebedrijven en worden we aandeelhouder van Stedin. Op het gebied van mobiliteit zetten we in op openbaar vervoer, knelpunten van wegen en het regioalternatief ring Utrecht. We reserveren ook geld voor erfgoed en cultuur en erfgoedbeleid, Fair Practice Code, bibliotheken, laaggeletterdheid en cultuuronderwijs.

Naast deze investeringen starten we ook een aantal fondsen, waarmee we de komende jaren onze inwoners en partners kunnen ondersteunen. Er komt een fonds of ander financieel instrument voor het versnellen en versterken van duurzame energie en initiatieven op dit gebied. We zoeken uit of we dit fonds voor een deel revolverend kunnen maken. Ook komt er een fonds voor de versnelling van woningbouw, voor het oplossen van fietsknelpunten en voor het invullen van het Actieprogramma Vitale kernen.

De grote opgaven vragen ambitieuze plannen waar we de komende jaren aan werken. Voor nieuwe ambities en daar waar een onaanvaardbare werkdruk is, zorgen we dat er capaciteit bijkomt om de taken uit te voeren. We realiseren ons dat dit alleen mogelijk is door op andere gebieden wat minder te doen. We geven onszelf daarom een taakstelling mee op materiële budgetten en subsidies. Daarnaast geven we Gedeputeerde Staten en de ambtelijke organisatie de opdracht om met een voorstel te komen over waar we taken en projecten slim kunnen samenvoegen, en welke we kunnen beëindigen. Om zo een gezonde financiële provincie te blijven en onze ambtelijke capaciteit op de juiste plekken te benutten.

Financiële vertaling

Beleidsprioriteiten	Investerings en fondsen ⁵	2024 I+S	2025 I+S	2026 I+S	2027 I+S
Financieel beeld (begrotingssaldo)	-	26.807.000	37.462.000	37.302.000	40.886.000
Bomenplan	-	100.000	100.000	100.000	100.000
Transitie landelijk gebied	-	4.200.000	4.200.000	2.000.000	2.000.000
Voedselagenda	-	100.000	400.000	400.000	400.000
Dierenambulances en opvang	-	50.000	50.000	50.000	50.000
Natuur- en milieueducatie	-	250.000	250.000	250.000	250.000
Versnellingsfonds woningbouw	20.000.000	-	-	-	-
Onderwijs en arbeidsmarkt	-	300.000	300.000	300.000	300.000
Werklandschappen	-	800.000	800.000	800.000	800.000
Regionale Innovatiekracht	-	1.100.000	1.100.000	1.100.000	1.100.000
Klimaatadaptatie	-	500.000	3.200.000	2.950.000	2.950.000
Duurzame energie ⁶	50.000.000	-	4.000.000	4.000.000	4.000.000
Stedin	-	2.100.000	2.100.000	2.100.000	2.100.000
Warmtebedrijven	-	1.000.000	-	-	-
Mobiliteit excl. OV	200.000.000	-	-	-	-
Mobiliteit fiets	60.000.000	-	-	-	-
Mobiliteit OV (incl. aanpak)	0	12.000.000	12.000.000	12.000.000	12.000.000
Openbaar Vervoer	115.000.000	-	-	-	-
Groene initiatieven	-	200.000	200.000	200.000	200.000
Sportakkoord	-	-	450.000	450.000	450.000
Groenfonds/Groen groeit mee	10.000.000	-	-	-	-
Actieprogramma Vitale Kernen	5.000.000	-	250.000	250.000	250.000
Groene Boa's	-	100.000	100.000	100.000	100.000
Ontwikkeling recreatie	-	245.000	500.000	500.000	500.000
Hollandse Waterlinie	-	-	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Cultuur en Erfgoed	-	500.000	500.000	500.000	500.000
Fair Practice Code	-	200.000	200.000	200.000	200.000
Laaggeletterdheid	-	300.000	-	-	-
Cultuur VO/JO	-	250.000	250.000	250.000	250.000
Erfgoedparels	-	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Circulaire samenleving	-	1.500.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Sociale agenda	-	-	500.000	500.000	-
Verlagen Post onvoorzien	-	-1.700.000	-1.700.000	-1.700.000	-1.700.000
Taakstelling	-	-	-2.500.000	-5.000.000	-7.500.000
Totaal Coalitieakkoord	460.000.000	26.095.000	32.250.000	27.300.000	24.300.000
Financieel beeld na coalitieakkoord	-	712.000	5.212.000	10.002.000	16.586.000

⁵ De financiële effecten van de investeringen vertalen zich in lasten (afschrijvingen en rente) die zich na deze coalitieperiode zullen gaan voordoen.

⁶ Verdeling nog nader te bepalen op basis van planuitwerking

Voor het financieel perspectief van 2030 en 2035 krijgen Gedeputeerde Staten de opdracht om samen met het IPO en in overleg met het Rijk te zorgen voor een groei van de omvang van het provinciefonds en een structureel sluitende begroting op termijn.

We lichten de reserves periodiek door. We houden voor de dekking van de door ons geïdentificeerde risico's een reserve weerstandsvermogen aan die minimaal 1,4 keer en maximaal 2 keer zo groot is als het bedrag van de geïdentificeerde risico's.

De opcenten over de motorrijtuigenbelasting worden jaarlijks geïndexeerd met het inflatiecijfer conform de nationale consumentenprijsindex (CPI).

De komende periode krijgt de provincie mogelijk te maken met een nieuw verdeelmodel voor middelen uit het provinciefonds. Dit is op dit moment nog onzeker. De dekking van het risico van een verlaging van de uitkering uit het provinciefonds wordt voor de twee eerstkomende kalenderjaren opgenomen in de reserve Weerstandsvermogen. Mocht er daadwerkelijk een verlaging komen dan zullen Gedeputeerde Staten met voorstellen komen hoe deze financiële tegenvaller structureel te dekken. Hierbij kijken we eerst naar bijsturing binnen de lopende begroting. Mocht er structureel ruimte ontstaan door het invoeren van het nieuwe belastinggebied vanaf 2030 kan dit betrokken worden bij de dekking van de tussenliggende jaren tot en met 2030. Pas daarna komt de optie in beeld om de opcenten motorrijtuigenbelasting te verhogen.

Het Rijk legt steeds vaker taken bij decentrale overheden. Ook bij de provincie. Wij gaan ervan uit dat het Rijk altijd voldoende middelen laat meekomen om deze taken op te pakken. Zoals zij dit zelf ook hebben opgenomen in het actieprogramma Sterk Bestuur en de Code Interbestuurlijke Verhoudingen. Waar dit niet gebeurt wijzen wij het Rijk op verantwoordelijkheid en mogelijke consequenties van onvoldoende dekking.

Uitgangspunten en spelregels

- De begroting moet meerjarig structureel en reëel in evenwicht zijn.
- De door Provinciale Staten vastgestelde financiële kaders en normen zijn leidend. Afwijkingen worden expliciet aan Provinciale Staten voorgelegd.
- Heroverweging van de vastgestelde begroting vindt zoveel mogelijk plaats bij de kadernota. Hier ligt het zwaartepunt van de integrale afweging. Tussentijdse beleidsvoorstellen, inclusief impact op de bedrijfsvoering, moeten altijd zijn voorzien van een dekkingsvoorstel.
- Inzet van reserves wordt in de begroting opgenomen waarbij de Budget en Afrekenregels van toepassing zijn. Voor het afrekenen van de programma's gaan we uit van de volgende volgorde: - specifieke middelen, - bestemmingsreserves, - algemene middelen.
- Meevallers op de begroting vallen vrij in de Algemene Middelen. Dit geldt ook voor geld wat overblijft aan het eind van het jaar behalve voor zover er goed onderbouwde bestemmingsvoorstellen voor zijn.
- Tegenvallers worden, tot 10% van de begrotingspost, binnen het eigen programma opgelost. Verschuivingen binnen de beleidsdoelen in een programma is toegestaan. Dit wordt via een besluit van Gedeputeerde Staten geformaliseerd.
- Om het inzicht op de uitgaven van de ambities te verbeteren worden uitvoeringskosten voor ambtelijke ondersteuning voor opgaven, projecten en programma's volledig toegerekend aan de betreffende begrotingsprogramma's.

13. Voorgenomen portefeuillevindeling

GroenLinks

- Ruimtelijke ontwikkeling
- Energietransitie
- Milieu
- Bestuur
- Toezicht en handhaving

VVD

- Mobiliteit
- Economie
- Digitalisering
- Vergunningverlening

D66

- Klimaat & Circulaire samenleving
- Water & bodem
- Financiën
- Organisatie
- Participatie

CDA

- Natuur & landbouw
- Transitie landelijk gebied
- Groen groeit mee
- Europa

PvdA

- Wonen (incl. huisvesting doelgroepen)
- Cultuur & erfgoed
- Recreatie & toerisme
- Arbeidsmarkt & onderwijs
- Vitale samenleving (sociale agenda, sport & bewegen, vitale dorpen en wijken)

CvdK

- Rijkstaken
- Coördinatie interbestuurlijk toezicht
- Integriteit en ondermijning
- Juridische zaken / bezwaar en beroep
- Public affairs
- Communicatie

Coalitieakkoord 2023 – 2027 Provincie Utrecht

GroenLinks

VVD

D66

CDA

PvdA